

TÜRKİYE DOĞALGAZ DAĞITIM SEKTÖRÜ

Türkiye’de doğalgaz kaynaklarının çok sınırlı olması nedeniyle, doğalgaz ithalatı cari açığı arttıran önemli bir faktör olmaya devam etmektedir. SSCB ile 1984 yılında yapılan uzun vadeli alım anlaşması kapsamında 1987 yılında fiili olarak gaz ithalatı gerçekleşmiş, böylelikle ülkede doğalgaz altyapı şebeke yatırımlarına başlanılmıştır. Doğalgaz; meskenlerde ve ticari amaçlı olarak ilk defa 1988 yılında Ankara’da kullanılmıştır. İthalat kısmında, tek ülkeye bağımlılığın kırılması amacıyla Cezayir ve Nijerya ile LNG alım sözleşmeleri yapılmış, devam eden yıllarda da İran ve Azerbaycan ile alım anlaşmaları gerçekleştirilmiştir. 1980 sonu itibarıyla Rusya’nın ithalatta payı yaklaşık %47’ye düşerken, İran ve Azerbaycan yaklaşık %15’erlik paylarla Rusya’yı takip etmiştir. 1990 yılında itibaren gazın kullanım amaçlarına yönelik yasal çerçeveler oluşmaya başlamış, BOTAŞ’ın kurulması, LNG terminallerinin devreye alınması, boru hatlarının devreye alınması süreçleri söz konusu olmuştur. Başlarda doğalgazın tamamına yakını boru hatlarıyla sağlanırken, daha sonraları kaynakların çeşitlendirilmesi amacıyla sıvılaştırılmış, dondurulmuş ve sıkıştırılmış LNG ithalatı devreye alınmış ve spot piyasa alımları yaygınlaştırılmıştır. Haziran 2019 dönemi itibarıyla; ithal edilen doğalgazın %69,4’ü boru, 30,6’sı ise LNG olarak sağlanmıştır. Türkiye, uluslararası gelişmeleri göz önünde bulundurarak, doğalgaz temini politikasını yeniden uzun vadeli gaz alım sözleşmeleri yapmak yerine spot piyasalardan fiyat avantajı sağlayarak gaz ithal etme yönünde değiştirmektedir.

Esasen, 2001 yılında 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle sektörde değişim başlamıştır. Söz konusu Kanun, düzenleme ve denetlemenin EPDK tarafından yapılmasını öngörmüştür. 4646 sayılı Kanun; sektör şirketlerinin EPDK tarafından lisanslanmasını, BOTAŞ faaliyetlerinin ayrıştırılarak yeniden yapılandırılmasını, BOTAŞ’ın iletim dışındaki faaliyetlerinin özelleştirilmesini ve ithalatının ulusal tüketimin %20’sine düşürülmesini, mevcut dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesini ve oluşturulacak dağıtım bölgelerinin ihalelerinin yapılmasını, serbest tüketici limitinin düşürülmesini ve rekabetin oluşmadığı alanlarda EPDK’nın tarifeleri belirlemesini amaçlamıştır. Ancak, BOTAŞ’ın doğalgaz ithalatında ve satışındaki payı Haziran 2019 dönemi itibarıyla yaklaşık %95’in üzerinde gerçekleşmiş olup, halen BOTAŞ’ın piyasayı domine ettiği ve rekabetin oluşmadığı bir yapı devam etmektedir.

Doğalgazın evlerde sağladığı konfor ve hava kirliliğinin engellenmesine katkıda bulunması nedeniyle, kullanımının yaygınlaştırılması bir hedef haline getirilmiştir. 2001 yılında faaliyet gösteren 7 dağıtım şirketi mevcut iken, ilki 2003 yılında olmak üzere şehirlerde yeni doğal gaz dağıtım lisansı ihaleleri yapılarak özel sektörün katılımı sağlanmış ve gelinen dönem itibarıyla dağıtım şirketi sayısı 72’ye ulaşmıştır. Her şirketin kendi bölgesinde monopol olması sebebiyle dağıtım bölgesi sayısı kadar dağıtım şirketi bulunmaktadır. Doğalgaz dağıtım sektöründe yoğunlaşma söz konusu olup, 40 dağıtım bölgesinde 3 grup faaliyet göstermektedir.

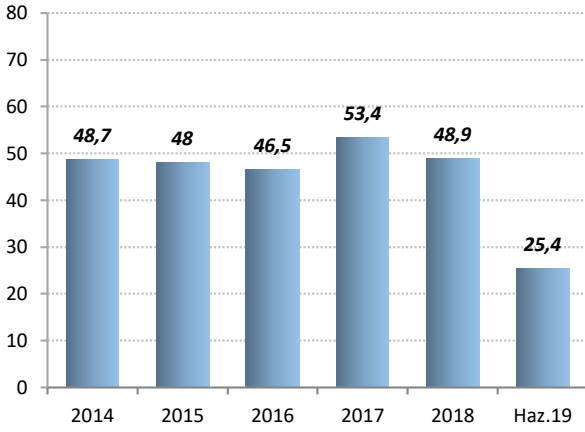
2018 yıl sonu itibarıyla Türkiye’de 81 il, 510 yerleşim yerinde doğalgaz kullanılmaktadır. Doğalgaz dağıtım şebekesi son 5 yılda %38 büyürken, 2018 yılında %8 büyümüştür. Dağıtım şirketleri EPDK tarafından belirlenen uygulama programları kapsamında yatırımlar yapmaktadır. Doğalgaz dağıtım şirketleri tarafından 1,7 mi 11lyar TL’si 2018 yılında olmak üzere toplam 30 milyar TL’lik şebeke yatırımı yapılmış ve gaza erişimi sağlanan nüfus 66 milyonu aşmıştır. 2019 yılında mevcut ve yeni bölgeler için 1,1 milyar TL’lik yeni yatırım yapılması planlanmaktadır. Son 5 yılda ortalama 9.900 km şebeke yatırımı yapılmış ve 2018 yıl sonu itibarıyla dağıtım şebekesi uzunluğu 137.535 km’ye ulaşmıştır. Yapılan yatırımlarla birlikte 16,0 milyona ulaşan abone sayısının %96’sını konut aboneleri oluşturmaktadır. Serbest tüketici sayısı ise 623 bine ulaşmıştır.

Dağıtım şirketlerinin dağıtımını yaptığı gaz hacmi; ekonomik ortam, iklim ve sübvansiyonlara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. 2017 yılında hidroelektrik üretiminin azalması sebebiyle, doğalgaz ile elektrik üretimi artış göstermiş ve doğalgaz tüketimi 53,9 milyar m³e ulaşmıştır. 2018 yılında ekonomide yaşanan daralma ile birlikte doğalgaza yapılan zamlar, sanayide kullanılan doğalgaz miktarlarında ve doğalgaz ile elektrik üretimi yapan santrallerin tüketim miktarlarında keskin düşüslere neden olmuştur. Bu nedenle 2018 yılında gaz tüketimi %8 azalarak 48,9 milyar m³e gerilemiştir. 2018 yılında tüketilen gazın %37’si elektrik üretim santrallerinde, %26’sı konutlarda ve %25’i sanayide tüketilmiştir. 2019 yılının ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine göre ithalat %10,3, tüketim ise %2,1 azalmıştır. Gelinen dönem itibarıyla, tüketilen gazın %90’ından fazlası dağıtım şirketlerinin şebekesi üzerinden tüketicilere ulaştırılmış olup, bu oran 2014 yılında %80 civarında gerçekleşmiştir. Tüketimdeki bu azalma sonucu dağıtım şirketlerinin dağıttığı gaz 2018 yılında %6 azalmıştır.

TÜRKİYE DOĞALGAZ DAĞITIM SEKTÖRÜ

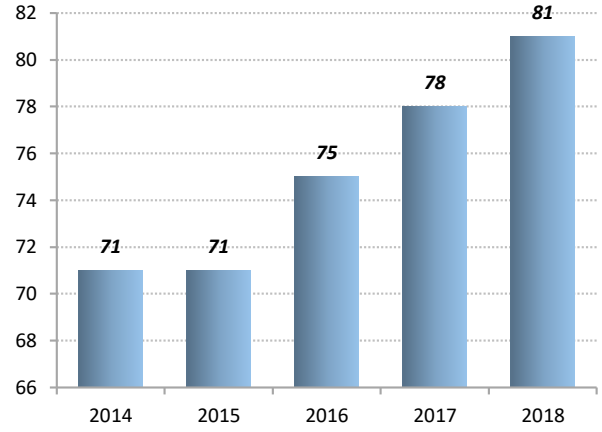
Her yönüyle regüle bir sektörde faaliyet gösteren doğalgaz dağıtım şirketleri, yatırımlarını kendi kaynaklarının yanında ağırlıklı olarak dış kaynak kullanarak yapmaktadır. Dağıtım şirketi yapmış olduğu yatırımın sahibi konumunda olup, ihale sözleşmesi süresinin sonunda söz konusu varlığı devredip yapmış olduğu yatırım miktarını geri alabilir ya da faaliyet göstermeye devam edebilir. Dağıtım şirketleri EPDK'nın belirlemiş olduğu tarifeyle, dağıtımını yaptıkları gazdan metreküp başına getiri elde etmektedir. Şirketlerin dağıtımını yapmış olduğu gaz hacmindeki artış ve azalışlar; bilanço karlılıklarını etkilemektedir. Dağıtım yapılan gazın miktarının düşmesi halinde, EPDK bu şirketlerin asgari gelir gereksinimini göz önünde bulundurarak tarifeleri belirlemektedir. Bunun yanında dağıtım şirketleri, karlılıklarını, operasyonel ve finansman maliyetlerini etkin yöneterek artırabilmektedirler.

Şekil 1- Doğalgaz Tüketimi (Milyar m³)

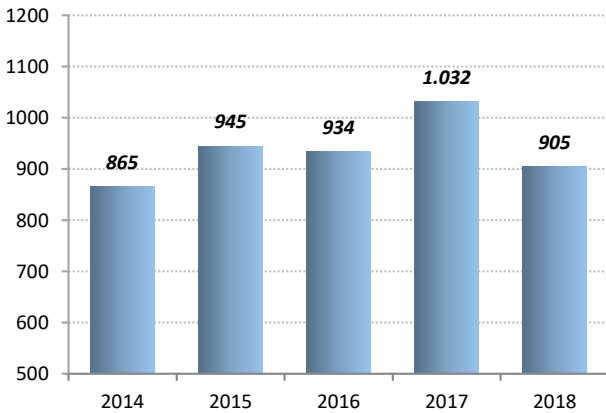
Kaynak: EPDK

Şekil 2- Doğalgaz Arzı Sağlanan İl Sayısı

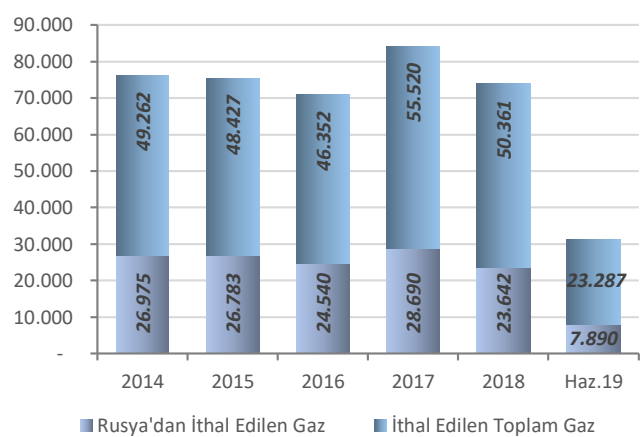
Kaynak: Gazbir

Şekil 3- Hane Başı Gaz Tüketimi (m³)

Kaynak: Gazbir

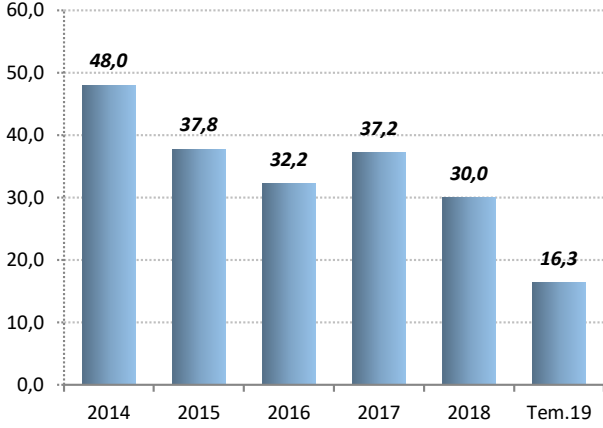
Şekil 4- İthal Edilen Doğalgaz (Milyon sm³)

Kaynak: EPDK

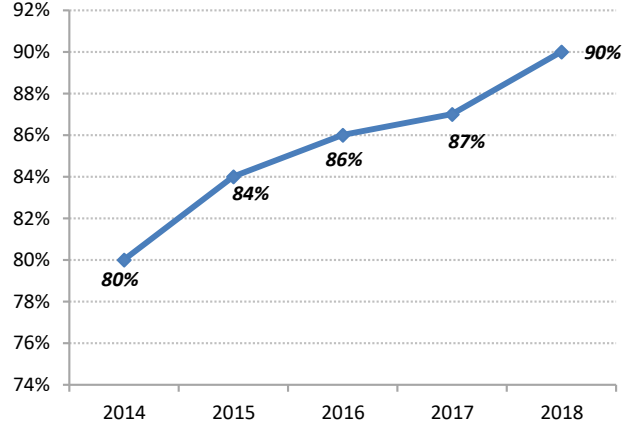
GÖSTERGELER

Şekil 5- Elektrik Üretiminde Doğalgaz Payı (%)

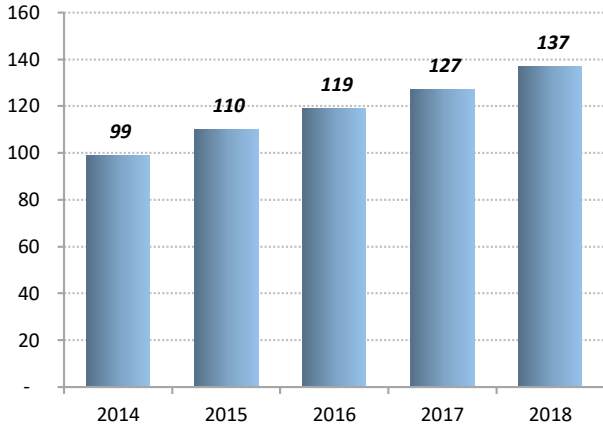
Kaynak: Gazbir

Şekil 6- Dağıtım Şirketlerinin Toplam Tüketimdeki Payı (%)

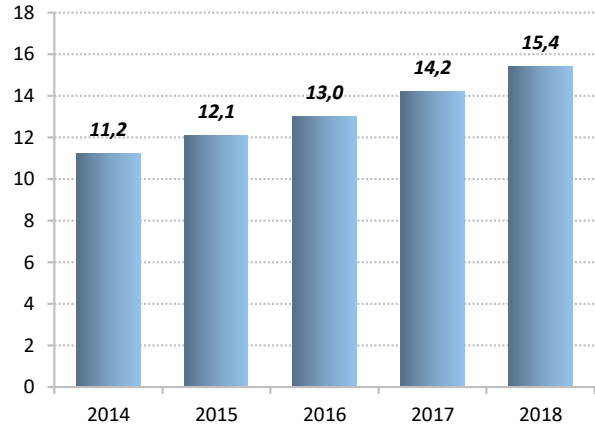

Kaynak: Gazbir

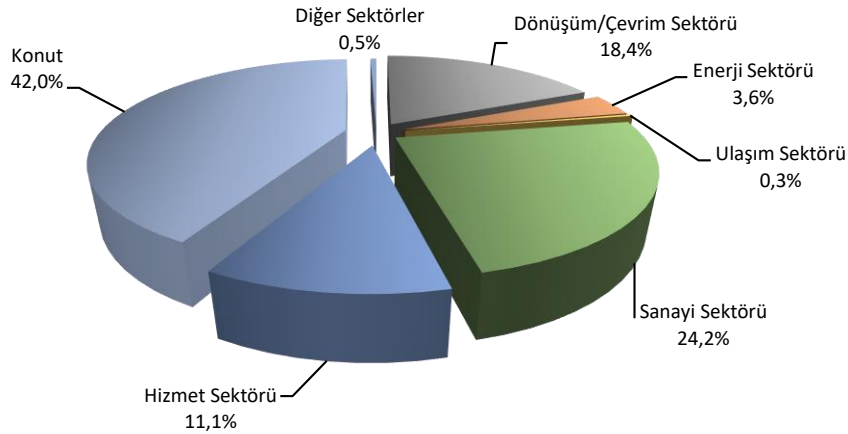
Şekil 7-Şebeke Uzunluğu (Bin Km)

Şekil 8- Abone Sayısı (Milyon Adet)

Şekil 9-Doğalgazın Kullanım Alanları (Haziran 2019)

Kaynak: Gazbir,

İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.

Esentepe Mah. Büyükdere Cad. Müselles Sok. Onur İş Merkezi No:1/2
Şişli / İSTANBUL

Tel: 0212 272 01 44

Fax: 0212 257 54 85

Mazlum Eraslan – Kredi Derecelendirme Uzmanı

mazlum@turkrating.com

Bu rapordaki bilgiler ve yorumlar, kamuya açık, güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan temin edilen bilgilerden derlenmiştir. Bununla beraber, bu raporda geçen bilgilerin kullanılması veya bu raporun yararlandığı kaynaklardaki hata ve eksikliklerden doğan bilgilerin kullanılması sonucunda yatırımcıların uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. sorumlu tutulamaz. Bu raporlar hiçbir şekilde menkul kıymetlerin alımı veya satımı konusunda tavsiye olarak yorumlanmamalıdır. Kullanan ancak kendi bilgi, inisiyatif ve değerlendirmesi ile hareket edecektir.
